

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА

Актуальність проблеми. Проблема виховання громадянина-патріота залишається актуальною у сучасному світі. У процесі становлення національної школи в Україні особливо важливими є праці В. Сухомлинського, що стосуються виховання громадянина-патріота. Український педагог-гуманіст вважав, що патріотизм учнівської молоді має ґрунтуватися на історико-культурних традиціях народу. Однією з заслуг педагога-практика є те, що він один з перших на сторінках педагогічної преси порушив питання про виховання громадянина-патріота на засадах ідей гуманістичної педагогіки, розкрив зв'язок між здібностями особистості та громадським вихованням.

Дослідженню різноманітних напрямів педагогічної спадщини Великого педагога присвячені наукові пошуки вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: М. Антоненко, І. Бех, А. Богуш, Л. Бондар, Н. Калініченко, В. Кузьменко, О. Савченко, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинська. Успішність формування громадянськості учнів початкової школи значною мірою зумовлюється рівнем підготовки вчителів трудового навчання у сфері громадянського виховання. Безперечно, у цьому процесі важливу роль відіграє загальна, базова компетентність учителів початкових класів, але й активна участь класоводів у роботі курсів підвищення кваліфікації в ППО впливатиме і на його діяльність, спрямовану на формування громадянської культури, свідомості учнів початкових класів.

Метою даної статті є висвітлення особливостей виховання громадянина-патріота у процесі навчання ручної праці у початковій школі, укладання організаційно-методичних рекомендацій щодо поліпшення виховання патріотизму у навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. У своїй педагогічній діяльності Василь Олександрович Сухомлинський широко використовував ідеї народної філософії, методи, засоби і традиції народної педагогіки. Обов'язком школи, учителя він вважав збереження народних традицій: кращі традиції мають увійти у душу вихованців, стати святим законом [6, с. 45-46]. Працюючи над удосконаленням навчально-виховного процесу, поліпшенням розумового, морально-етичного, трудового, естетичного виховання школярів освітня Херсонщина творчо використовує спадщину В. Сухомлинського, його багатий досвід. Тому ми вважаємо за необхідне детально ознайомитися з надбанням великого вченого з теорії і практики виховання патріота.

В. Сухомлинський працюючи з дітьми радить приділяти більше уваги тим видам робіт, для яких характерна єдність слова вчителя, наочного образу, який бачать діти (предмет, картина тощо), і практичної діяльності учнів. Василь Олександрович обґрунтовує такий підхід тим, що початковий етап навчання відкриває дітям науковий погляд на світ, тому їм усе потрібно пояснювати, показувати, тлумачити і їх постійно слід учити самостійно та конкретно щось робити [1, с. 31].

Цілеспрямовано творчий розвиток особистості дитини починається у дошкільній та початковій ланці освіти. Саме означені періоди є найбільш сприятливими до творчого розвитку дітей, оскільки у молодшому шкільному віці спонтанна і репродуктивна творчість дитини поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним та логічним мисленням. У цьому віці значно зростає можливість самостійної постановки цілей, мотиваційних спонукань, пошуку способів дії і контролю результатів, тобто освоєння всіх компонентів психологічної структури творчої особистості. За таких умов творчий розвиток особистості кожної дитини, а саме у ранньому шкільному віці найбільш чутливому періоді для творчості, є важливим завданням сучасного навчання у школі.

Навчально-практична діяльність учнів розглядається як важливий комплексний метод, що допомагає реалізувати загальні принципи роботи під час виконання творчих

завдань учнями. Молодші школярі люблять виконувати речі, які можна було б застосовувати у побуті, а далі у своїй діяльності. Маленький школяр дуже рухливий, у цьому віці інтенсивно розвиваються інтелектуальні інтереси дитини, тому молодші школярі захоплюються конструюванням, а у старших класах – технічним моделюванням. У зв'язку з цим дуже важливо навчити дитину працювати з учителем, праця має бути продуктивною [2, с. 255].

Саме у початковій ланці сучасної школи відбувається розвиток дитини як неповторної особистості, де розвиваються нахили та творчі задатки дитини, розкриваються здібності, інтереси, ініціатива, самостійність, активність, винахідливість, прищеплюється любов до рідного краю, Батьківщини. Ручна праця у системі шкільної освіти конкретний предмет, який задовольняє потреби активної дитини у цілеспрямованій виробничій діяльності [4, с. 58-59].

Ефективність використання казки у роботі з молодшими школярами значною мірою залежить від підготовленості вчителя, його обізнаності у казкових сюжетах та вміння їх аналізувати. В. Сухомлинський вважав казки духовним багатством народної культури. Дитина за змістом казки пізнає серцем життя народу. Найбільша цінність казки, звичайно, в її моралі. А мораль казки – це головна думка, це те, на що націлює вона школярика, на моральні цінності і закладає їх у його душу.

Народна пам'ять зберегла чимало прекрасних образів, які б хотілось відтворити нині. Це і прабабусина біла хата під солом'яною стріхою і стежка, якою ходили з торбинками і глечиками у поле. Розкажуть про це казкові герої виконані за лекалами-схемами на заняттях трудового навчання та ручної праці, ляльки створені у художніх традиціях свого краю, вишиваночки – національний одяг для ляльок Іванка та Ганнусі. Одяг для казкових персонажів з візерунками як складовою частиною нашої української національної культури, з урахуванням національних символів та оберегів. Вони укладені так, аби була змога побачити передовсім однокореневість, спорідненість символіки цілої України, єдність світосприйняття, що втілювалася у магічних узорах-оберегах. Через просту, а водночас геніальну систему знаків-квадратиків, хрестиків, «вужиків» – розкривається ставлення українця до таких філософських категорій, як Всесвіт, життя на Землі, народження, смерть, осмислення свого місця та покликання [3, с. 17-23].

Учнів не завжди просто зрозуміти зміст навчального предмета про навколишній світ і українське суспільство на заняттях праці. Для цього потрібно наблизити навчальний матеріал до повсякденних потреб дитини. Діти поставляться до навчання зацікавлено й відповідально тоді, коли, ніби граючись, розглядатимуть реальні й неймовірні життєві ситуації, обиратимуть правильну відповідь цілої низки варіантів, включатимуться у рольове моделювання з метою набуття власного досвіду.

Народні українські казки навчають учнів знаходити вихід зі складних ситуацій, вірити у силу добра, любові, справедливості, краси. Маленькі школярі дуже люблять казки, бо у них компенсується недостатність дій у реальному житті і стає можливою реалізація їх творчого потенціалу. А якщо ляльки виготовлені до лялькового театру своїми руками, то це можна вважати творчістю. Залучення молодших школярів до театрального мистецтва, імпровізація у навчально-виховному процесі ручної праці, дозволяють не тільки формувати мовленнєву культуру, зберігати емоційність і безпосередність дитячого сприймання і розвивати дрібну моторику, а й творчі здібності молодших школярів. Так, виготовляючи ляльку для лялькового театру, школярику треба обвести по контуру частини тіла ляльки, вирізати їх, скріпити степлером дрібні та великі деталі. Рука дитини працює, розвивається координація рухів, пальців, передпліччя, очей, працює кістково-м'язовий апарат. Під час виготовлення різноманітних казкових персонажів з паперу, картону, хутра у дітей покращуються тактильні відчуття. У процесі роботи з нетрадиційними матеріалами дитина дає волю уяві та фантазії. Різноманітні ляльки (ляльки на паличках, об'ємні ляльки з паролону, ляльки з ниток) дають дитині вибір, спонукають вигадувати нові ситуації та пробуджують інтерес до конструювання.

Конструкторська діяльність у процесі рукоділля розглядається як творче завдання [5, с. 193].

Українська народна казка – могутній засіб виховання, що віддзеркалює ментальність українського народу, «відтворює історичне тло, на якому формувалася і деформувалася національна свідомість мас», вводить «у ситуації емоційного співпереживання, виховує естетичний ідеал». Психологи стверджують, покладіться на фантазію дитини і створіть простір для розвитку творчої особистості, використовуйте наші поради і успіх Вам гарантовано! На основі аналізу робіт видатного педагога ми прийшли до висновку, що створення диво-казки своїми руками можливе за таких умов:

- Щоб навчити дитину любити казку, необхідно читати її вголос щодня. Починати треба з простих казочок: «Курочка-ряба», «Колобок», «Лисичка і Журавель» та інші.

- Навчитися виділяти мораль казочки.

- Під час читання та перегляду ілюстрацій казки, навчитися відокремлювати головних героїв.

- Проявіть фантазію та творчість, намалюйте головних героїв казки або скористайтесь запропонованими моїми малюнками.

- Розріжте малюнок на складові частини. Наприклад: Зайчик-пострибайчик (голова, вушка, тулуб, лапки, хвіст). Це будуть лекала.

- Перенесіть лекала персонажів на кольоровий папір, картон, тканину.

- Разом з дитиною вирізайте частини майбутнього персонажу, ляльки.

- Закріплюйте великі та дрібні деталі персонажів між собою.

- Переходьте до самого фантазійного моменту – оздоблення казкового персонажу.

Це і оченята-гудзики, пайєтки, намистинки, стеклярус, тасьма з люриксовою монониттю.

Персонаж готовий! Він просто чарівний, як і сама казка, бо Ви вклали у нього душу і всю свою фантазію. А для того, щоб наші герої ожили треба їх об'єднати у «Ляльковий театр». Який дасть Вам нові відкриття у нескінченному чарівному світі фантазії та творчості. Вивчаючи надбану теоретичну та практичну спадщину у власній роботі ми прийшли до висновку, що значний виховний вплив на дітей має створення ними сценаріїв, персонажів, їх вбрання, атрибути казки. У процесі цієї роботи діти вчаться співчувати, любити рідний край, свою країну. Створений власними руками персонаж розвиває фантазію з максимальним вкладенням власної творчості, сил розумових, фізичних. Дає можливість дитині побачити результат своєї праці і він для неї просто чарівний, бо дитина вклала у нього всю душу. Наші казкові герої оживають у ляльковому театрі. Він дає учневі нові відкриття у нескінченному чарівному світі творчості, який допоможе формувати любов до свого рідного краю.

Висновки. Отже, розроблена Василем Олександровичем Сухомлинським педагогічна система збагатила науку новаторськими ідеями і положеннями, зробила неоціненний внесок у теорію, практику навчання та виховання громадянина-патріота. Слід зазначити, що виховання громадянина-патріота має здійснюватися з урахуванням національних традицій українського народу, де в учнів закладається фундамент ґрунтовних знань, формується світогляд, національна свідомість, любов до Батьківщини.

Перспективи подальшого дослідження можуть містити теоретичний та практичний матеріал, спрямований на виховання громадянина-патріота, на психолого-педагогічні умови всебічного розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дітей.

Література:

1. Антоненць М.Я. Проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського: монографія / Михайло Антоненць. – 5-те вид., доповн. – К.: Четверта хвиля, 2012. – 224 с.
2. Богуш А.М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі: монографія / Алла Богуш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 272с.
3. Волков Г.Н. Мастер уникального эксперимента / Г.Н.Волков: [к 70-летию со дня рождения В.А.Сухомлинского] // Сов.пед. – 1988. – № 9. – С.17-23.
4. Ничкало Н. Педагогічна зірка Василя Сухомлинського: сучасні виміри педагогічної спадщини видатного педагога / Нелля Ничкало // Освіта. – 1999: № 55-56. – С.2; № 57. – С.2; № 58-59. – С.4.
5. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. / Избранные произведения в 5-ти томах. – К.: Рад.школа, 1980. – т.3 – с.5-297.
6. Сухомлинский В.А. Избранные произведения. – в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1979. – т.1: Проблемы воспитания всесторонне развитой личности. Духовный мир школьника. Методика воспитания коллектива. – 686 с.

У статті розкривається роль та значення виховання громадянина-патріота у процесі навчання ручної праці в початковій школі. Запропоновані організаційно-методичні рекомендації щодо поліпшення виховання патріотизму у навчальних закладах.

Ключові слова: виховання, громадянин-патріот, національний одяг, символіка України, казкові персонажі.

В статье раскрывается роль и значение воспитания гражданина-патриота в процессе обучения ручному труду в начальной школе. Приведены организационно-методические рекомендации по улучшению воспитания гражданина-патриота в учебных заведениях.

Ключевые слова: воспитание, гражданин-патриот, национальная одежда, символика Украины, сказочные персонажи.

This article addresses to the role and the importance of education of the citizen-patriot during learning manual labor in primary school. There are organizational and methodological recommendations given for improving education of the citizen-patriot in schools.

Keywords: education, citizen and patriot, national clothes, symbols of Ukraine, the fairy-tale characters.